

Ιστορία Ε΄ Δημοτικού

Στα Βυζαντινά Χρόνια

Τετράδιο Εργασιών

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Στέφανος Γλεντής Εκπαιδευτικός Π.Ε. Ελευθέριος Μαραγκουδάκης Εκπαιδευτικός Π.Ε. Νίκος Νικολόπουλος Επίτ. Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε. Μαρία Νικολοπούλου Εκπαιδευτικός Δ.Ε.
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Απόστολος Παπαϊωάννου Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Αντώνιος Παυλίδης Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε. Μαρία Παναγιωτοπούλου Εκπαιδευτικός Π.Ε.
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ-ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ	Φώτιος Τσίτσος Σκιτσογράφος - Εικονογράφος
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Γεωργία Ρογάρη Φιλολόγος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Γιάννης Παπαρηγορίου Σύμβουλος Π.Ι.
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Γιάννης Παπαρηγορίου Σύμβουλος Π.Ι.
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Τέτα (ή Σεβαστιανή) Μακρή Εικαστικός Καλλιτέχνης
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	“ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ - MULTIMEDIA Α.Ε.”

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

Πράξη με τίτλο:

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΜΑΚΕΤΑΣ,
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΛΛΑΓΩΝ ΒΑΣΕΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ,
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ:
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ / Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Στέφανος Γλεντής
Νίκος Νικολόπουλος

Ελευθέριος Μαραγκουδάκης
Μαρία Νικολοπούλου

Ιστορία Ε΄ Δημοτικού Στα Βυζαντινά Χρόνια

Τετράδιο Εργασιών

1. Οι Ρωμαίοι κυβερνούν τους Έλληνες

1. Αντιστοιχίστε τις ενέργειες των Ρωμαίων με τα αποτελέσματά τους και σχολιάστε κάθε ζεύγος, μετά την αντιστοίχισή του.

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
Επέβαλαν βαρύτατους φόρους στις πόλεις.	• Οι Έλληνες δε μετείχαν στη διοίκησή τους.
Κατάργησαν τα δημοκρατικά πολιτεύματα.	• Επικράτησε φτώχεια και ανέχεια.
Ληλατούσαν τις καλλιέργειες.	• Μειώθηκε ο ελληνικός πληθυσμός.
Αιχμαλώτιζαν τους κατοίκους.	• Χάθηκαν οι σοδειές των αγροτών.
Απαγόρευαν την επικοινωνία.	• Απομονώθηκαν οι κάτοικοι.

2. Παρατηρήστε την εικόνα 4, διαβάστε το κείμενο-πηγή που ακολουθεί και φανταστείτε ότι ζείτε σε μια κατακτημένη ελληνική πόλη, απ' όπου **αρπάζονται έργα τέχνης** για να στολίσουν τη Ρώμη. Ένας Έλληνας γλύπτης προσπαθεί να πείσει τον Ρωμαίο διοικητή να μην αφαιρέσει τα έργα τέχνης από τη γενέθλια πόλη του. Αναθέστε σε δύο συμμαθητές σας τον ρόλο των δύο προσώπων, χωριστείτε σε ομάδες και βοηθήστε τους να στηρίξουν με επιχειρήματα τις απόψεις τους.

Ο «θρίαμβος» των ξένων θησαυρών

«...Την πρώτη μέρα παρέλασαν στη Ρώμη διακόσιες πενήντα άμαξες φορτωμένες με λεηλατημένους ανδριάντες και μεγάλα αγάλματα. Την άλλη μέρα παρέλασαν πολλές άμαξες με μακεδονικά όπλα και άνδρες, κρατώντας δοχεία γεμάτα ασημένια νομίσματα. Την τρίτη μέρα παρέλασαν άνδρες που κουβαλούσαν δοχεία με χρυσά νομίσματα».

Πλουτάρχου, *Αιμίλιος Παύλος*

3. Διαβάστε τον παρακάτω **μύθο του Αισώπου** και συζητήστε πώς μπορεί να συσχετισθεί με τις εσωτερικές αντιθέσεις των Ελλήνων και με το «**διαίρει και βασίλευε**» των Ρωμαίων.

Τα παιδιά του γεωργού που δε μονοιάζαν

«Τα παιδιά ενός γεωργού μάλωναν μεταξύ τους κι αυτός, παρά τις συμβουλές του, δεν κατάφερνε να τα ειρηνεύσει. Τότε αποφάσισε να τους διδάξει με παραδείγματα. Τους παρακάλεσε λοιπόν να του φέρουν ένα δεμάτι με βέργες και, αφού τις έδεσε όλες μαζί, ζήτησε από τον καθένα να σπάσει το δεμάτι. Κανένας όμως δεν το κατάφερε. Τότε έλυσε το δέμα και έδινε μια-μια τις βέργες στον καθένα κι αυτοί τις έσπαγαν ευκολότατα. Τότε τους είπε: Κι εσείς, παιδιά μου, αν είστε όλοι μαζί και μονιασμένοι, θα είσαστε ανίκητοι από τους εχθρούς. Αν όμως δε μονιάσετε μεταξύ σας, θα είστε πάντα νικημένοι».

2. Οι Έλληνες «κατακτούν» τους Ρωμαίους με τον πολιτισμό τους

1. Παρατηρήστε την παρακάτω εικόνα του **Παρθενώνα** και του **ωδείου του Ηρώδη του Αττικού**. Εντοπίστε τις αρχιτεκτονικές ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στα κτίσματα αυτά και συζητήστε τους λόγους της συνύπαρξής τους στον ιερό χώρο της Ακρόπολης και γύρω από αυτήν.

Το ρωμαϊκό Ωδείο Ηρώδη του Αττικού, κάτω από την Ακρόπολη

2. Μελετήστε το κείμενο-πηγή 4. Συζητήστε σε ομάδες και κρίνετε τις συμβουλές του Ρωμαίου έπαρχου Πλίνιου. Αναζητήστε τους πιθανούς λόγους που τον οδήγησαν να τις δώσει στον νέο έπαρχο της Αχαΐας.
3. Πώς εξηγείτε την ειρηνική συνύπαρξη και τη συνεργασία Ελλήνων-Ρωμαίων, μετά τα τόσο δυσάρεστα γεγονότα της κατάκτησης, που είδαμε στο προηγούμενο μάθημα; Έχουμε ανάλογα παραδείγματα στη σύγχρονη ιστορία μας;
4. Χωριστείτε σε ομάδες και αποφασίστε:
 - Να αναζητήσετε εικόνες, πληροφορίες και άλλο υλικό για τα **αρχαία και τα ρωμαϊκά μνημεία** που σώζονται στην περιοχή σας.
 - Να προγραμματίσετε μια ή και περισσότερες επισκέψεις σ' αυτά τα μνημεία.
 - Να οργανώσετε «**γωνιά της Ιστορίας**» στην τάξη σας και ν' αρχίσετε να την πλουτίζετε με το υλικό σας.

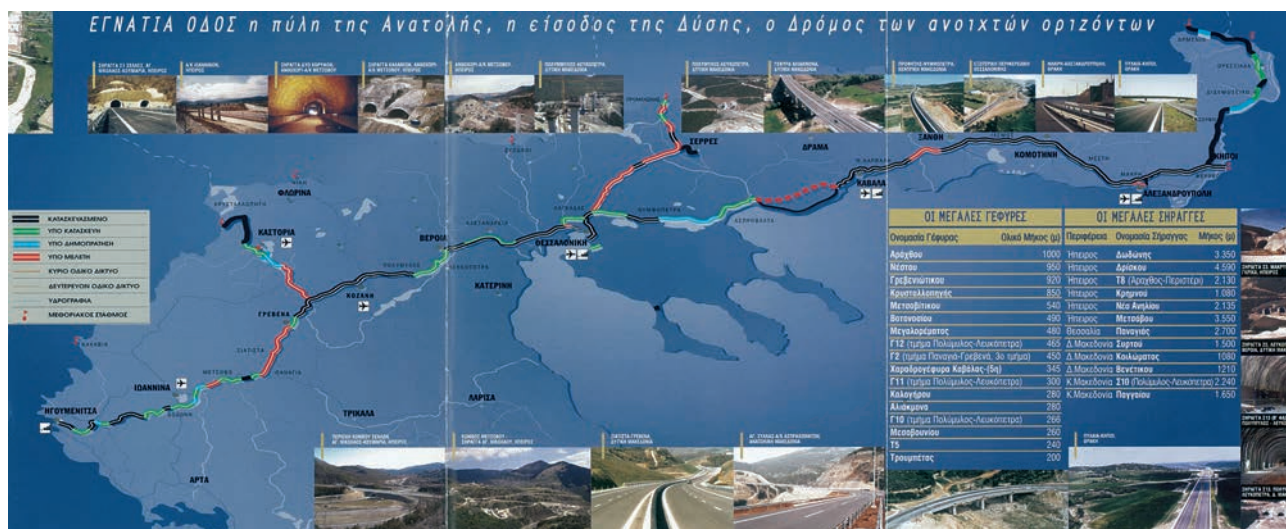
3. Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, μια υπερδύναμη του αρχαίου κόσμου

1. Εντοπίστε και δείξτε στον χάρτη τις περιοχές στις οποίες επεκτάθηκε η ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Ποιοι αρχαίοι λαοί που γνωρίζετε από την περσινή σας ιστορία κατοικούσαν στις περιοχές αυτές;
2. Παρατηρήστε τον χάρτη 4 και την εικόνα 5 και διαβάστε τα κείμενα-πηγές 4 και 6 για τους δρόμους και τους αγγελιαφόρους. Συζητήστε τη σημασία που είχαν τότε και εξακολουθούν να έχουν και σήμερα οι δρόμοι και τα μέσα συγκοινωνίας για ένα κράτος και τους πολίτες του.
3. Αντιστοιχίστε τις ενέργειες με τα αποτελέσματά τους.

ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ

Μείωσαν τους φόρους	•	• Διευκολύνθηκε η συγκοινωνία
Οργάνωσαν τον στρατό	•	• Ανακουφίστηκαν οι πολίτες
Έφτιαξαν το οδικό δίκτυο	•	• Δημιουργήθηκε αίσθημα ασφάλειας
Σεβάστηκαν τον ελληνικό πολιτισμό	•	• Περιορίστηκαν οι αυθαιρεσίες
Εφάρμοσαν τους νόμους	•	• Γεννήθηκε ο ελληνορωμαϊκός πολιτισμός

4. Διαβάστε όσα αναφέρει το κείμενο 4.1 για τη ρωμαϊκή Εγνατία Οδό και παρατηρήστε τον χάρτη της σύγχρονης Εγνατίας που κατασκευάζεται στη βόρεια Ελλάδα. Δείξτε στον χάρτη της τάξης την **αρχή**, τη **διαδρομή** και το **τέλος** της και συζητήστε για τη σημασία της (τότε και τώρα).

Η νέα Εγνατία οδός ακολουθεί διαδρομή παραπλήσια με την αρχαία. Αρχίζει από την Ηγουμενίτσα και διατρέχοντας όλη τη Μακεδονία καταλήγει στη Θράκη (Έντυπο ΥΠΕΧΩΔΕ).

4. Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ρώμη

1. Με βάση τις πληροφορίες των κειμένων-πηγών και των εικόνων του μαθήματος, τι θα ήθελες να δεις από κοντά και τι νομίζεις ότι θα σου έκανε μεγάλη εντύπωση, αν επισκεπτόσουν την αρχαία Ρώμη; Αιτιολόγησε την επιλογή σου.
2. Τα προϊόντα που έφερναν οι φορτηγίδες στο λιμάνι του Τίβερη, (εικόνα και κείμενο-πηγή 4) ποιοι άνθρωποι και ποιων επαγγελματιών νομίζετε ότι τα περίμεναν εκεί; Με τι μέσα έφταναν όλα αυτά στον τελικό τους προορισμό;
3. Χωριστείτε σε ομάδες και επιλέξτε κάποιους ρόλους από σκηνές καθημερινής ζωής στην αρχαία Ρώμη (π.χ. κάτοικος πολυκατοικίας, οικοκυρά, έμπορος στο λιμάνι, μεταφορέας, τεχνίτης, ναυτικός, στρατιώτης, γεωργός, ψαράς, μονομάχος, μαθητής κ.ά.). Ετοιμάστε ένα μικρό σενάριο με θέμα: **«Μια μέρα στη Ρώμη»** και παίξτε το μπροστά στους συμμαθητές σας.
4. Παρατηρήστε την παρακάτω εικόνα του Ρωμαίου δασκάλου με τους μαθητές του. Διαβάστε το κείμενο για τα ρωμαϊκά σχολεία και σχολιάστε:
 - Τη στάση, την ενδυμασία, την έκφραση και τον ρόλο των προσώπων της εικόνας.
 - Την πληροφορία που σας κάνει ιδιαίτερη εντύπωση από το κείμενο-πηγή.
 Τι απ' όλα αυτά που βλέπετε στην εικόνα ή διαβάσατε στην πηγή συναντούμε σήμερα στα σχολεία μας και τι είναι διαφορετικό;

Δάσκαλος και μαθητές σε ώρα μαθήματος.
(Ανάγλυφο, Trier, Μουσείο Ρήνου)

Τα Ρωμαϊόπουλα μάθαιναν γράμματα από δασκάλους δούλους των οικογενειών τους ή από ελεύθερους που είχαν δικά τους σχολεία. Διδάσκονταν ανάγνωση, γραφή, γραμματική, αριθμητική, ιστορία και υπακοή. Οι μαθητές υπάκουαν στις συμβουλές ή τις εντολές των δασκάλων τους τόσο, ώστε «οι λέξεις μαθητής και πειθαρχία ήταν σχεδόν συνώνυμες».

Will Durant, Παγκόσμιος Ιστορία του Πολιτισμού

5. Μεγάλες αλλαγές στη Διοίκηση της Αυτοκρατορίας

1. Συμπληρώστε στα κενά ορθογώνια τα ονόματα των τετταρχών και των αυτοκρατόρων. Παρατηρώντας το συμπληρωμένο διάγραμμα, συζητήστε στην τάξη για τις αλλαγές που έγιναν στη ρωμαϊκή διοίκηση και τις πιθανές αιτίες τους.

2. Παρατηρήστε την εικόνα 2 και σχολιάστε την ανάγλυφη παράσταση των τεσσάρων τετταρχών. Τι νομίζετε ότι προσπάθησε να απεικονίσει ο γλύπτης σ' αυτή; Η εξέλιξη της τετταρχίας τον δικαίωσε;
3. Συμπληρώστε τη μεσοστιχίδα της Τετταρχίας και σχολιάστε προφορικά, μετά τη συμπλήρωση, **τη σημασία που είχε για την αυτοκρατορία** το γεγονός που αναφέρει κάθε μια από τις εννέα προτάσεις
1. _____ T _____ 2. _____ E _____ 3. _____ T _____ 4. _____ P _____ 5. <u>T</u> <u>E</u> <u>T</u> <u>P</u> <u>A</u> <u>P</u> <u>X</u> <u>I</u> <u>A</u> 6. _____ P _____ 7. _____ X _____ 8. _____ I _____ 9. _____ A _____	1. Αυτοί δέχτηκαν πολλούς διωγμούς. 2. Σε τόσες περιφέρειες χώρισε την αυτοκρατορία ο Διοκλητιανός. 3. Κάποιες επαρχίες έκαναν δικά τους κράτη. 4. Τα παραβίαζαν συχνά πολλοί γειτονικοί λαοί. 5. Σύστημα διακυβέρνησης της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. 6. Ονομάστηκαν έτσι επειδή κυβέρνησαν μαζί. 7. Τις ανατολικές απειλούσαν οι Πέρσες και οι Γότθοι. 8. Το Διάταγμα της έδινε θρησκευτική ελευθερία. 9. Από τις εμφύλιες βγήκαν νικητές ο Κωνσταντίνος και ο Λικίνιος.
4. Στη χώρα μας σήμερα ζουν και εργάζονται ξένοι μετανάστες. Πολλοί απ' αυτούς πιστεύουν σε διαφορετικές θρησκείες. Παρατηρήστε την εικόνα 1, διαβάστε το Διάταγμα των Μεδιολάνων (πηγή 4) και συζητήστε στην τάξη για τον σεβασμό που πρέπει να έχουμε στην πίστη και στη λατρεία κάθε ανθρώπου.

6. Μια νέα πρωτεύουσα, η Κωνσταντινούπολη

1. Αντιστοιχίστε τις πόλεις που, όπως και η Κωνσταντινούπολη, φέρουν τα ονόματα των ιδρυτών τους ή των θεών που τις προστάτευαν. Συζητήστε σε ομάδες και αναζητήστε περισσότερες πληροφορίες για τη «μικρή ιστορία» αυτής της σχέσης.

Αθήνα •	• Κωνσταντίνος
Αλεξάνδρεια •	• Βύζαντας
Αδριανούπολη •	• Ρωμύλος
Φιλιππούπολη •	• Μ. Αλέξανδρος
Ρώμη •	• Αδριανός
Βυζάντιο •	• Φίλιππος
Κωνσταντινούπολη •	• Αθηνά

2. Διαβάστε το κείμενο-πηγή 3 και σχολιάστε τις πληροφορίες που σας δίνει. Συζητήστε μεταξύ σας και αναζητήστε και άλλους λόγους που μπορεί, κατά τη γνώμη σας, να βοήθησαν στην αύξηση του πληθυσμού της Πόλης και στην επικράτηση της ελληνικής γλώσσας.
3. Οι ενέργειες και οι αποφάσεις του Κωνσταντίνου τον δείχνουν ως άνθρωπο **τολμηρό** και **αποφασιστικό**. Παρατηρήστε και περιγράψτε την εικόνα 2 του μαθήματος και απαντήστε αν ο γλύπτης κατάφερε να αποδώσει αυτά τα χαρακτηριστικά του αυτοκράτορα στο έργο αυτό.
4. Είσαι κάτοικος της Ρώμης και μαθαίνεις την απόφαση του αυτοκράτορα για τη μεταφορά της πρωτεύουσας στο Βυζάντιο. Ποιες είναι οι πρώτες σκέψεις σου για τις συνέπειες αυτής της απόφασης σε σένα, την οικογένειά σου, την πόλη και την αυτοκρατορία; Δικαιολόγησέ τις.
5. Διαβάστε το παρακάτω κείμενο-πηγή, παρατηρήστε την εικόνα και συζητήστε αν (κατά τη γνώμη σας) η μητέρα του Κωνσταντίνου, που ήταν Ελληνίδα και χριστιανή, έπαιξε κάποιο ρόλο στις σημαντικές αποφάσεις που αυτός πήρε και σε ποιες.

Οι άγιοι Κωνσταντίνος
και Ελένη

«Ο Κωνσταντίνος έστειλε τη μητέρα του Ελένη στα Ιεροσόλυμα να αναζητήσει τον σταυρό, πάνω στον οποίο σταυρώθηκε ο Χριστός. Κι εκεί, με θαυματουργή βοήθεια που σπάνια σήμερα την αξιώνονται οι αρχαιολόγοι, βρήκε τον Γολγοθά. Έβγαλε από τη Γη τον ίδιο τον τίμιο σταυρό, τους σταυρούς των (δύο) ληστών, τη λόγχη, τον ακάνθινο στέφανο και όλα τα λείψανα τα σχετικά με τα θεία πάθη. Στο σημείο αυτό έχτισε τον ναό της Αναστάσεως του Χριστού που σώζεται έως σήμερα. Το γεγονός αυτό έκαμε τη χριστιανοσύνη να σκιρτήσει και της έδωσε αιώνια δόξα. Τα ονόματα του Κωνσταντίνου και της Ελένης έγιναν, κι έμειναν, τα πιο σεβαστά στην ιστορία της αυτοκρατορίας».

Στήβεν Ρανσιμάν, ιστορικός.

7. Η Κωνσταντινούπολη οχυρώνεται και στολίζεται με σπουδαία έργα τέχνης

1. Πώς κρίνετε την απόφαση του Κωνσταντίνου να αφήσει στην Κωνσταντινούπολη απείραχτους ναούς και βωμούς της παλιάς θρησκείας, πλάι στους νέους χριστιανικούς που έχτισε; Με ποια προηγούμενη ενέργειά του τη συσχετίζετε;
2. Διαβάστε στην πηγή 4 τους θρύλους για την επιλογή της θέσης και για το χτίσιμο της Πόλης, βρείτε στον χάρτη της τάξης σας την **Τροία** και το **Βυζάντιο** και παρατηρώντας τον συζητήστε για:
 - την αγωνία του αυτοκράτορα να βρει καλύτερη θέση για τη νέα πρωτεύουσα,
 - τα πλεονεκτήματα ή τα μειονεκτήματα καθεμιάς από τις δύο πόλεις,
 - παλαιότερους ή νεότερους μύθους ή θρύλους, που γνωρίζετε, για την παρέμβαση θεών ή αγίων στην ίδρυση, την ονομασία ή την προστασία κάποιων πόλεων.
3. Διαβάστε το παρακάτω κείμενο του Ηροδότου και θυμηθείτε τους αρχαίους αποικισμούς. Συζητήστε στην τάξη αν και στην εποχή μας έχουμε παρόμοιες περιπτώσεις μετακίνησης των ανθρώπων για την αναζήτηση καλύτερης τύχης.

Η πόλη των τυφλών

–«Απέναντι από την πόλη των τυφλών να χτίσετε τη νέα σας αποικία».

Αυτόν τον χρησμό έδωσε η Πυθία στον Βύζαντα, τον αρχηγό των Μεγαρέων αποίκων, που είχε πάει στους Δελφούς να ζητήσει τη συμβουλή του Απόλλωνα.

Ξανοίχτηκαν τότε οι Μεγαρείς στο Αιγαίο, μπήκαν στον Ελλήσποντο κι έφτασαν στη Χρυσούπολη της Προποντίδας. Ρώτησαν παντού. Κανείς όμως δεν ήξερε ούτε είχε ακούσει ποτέ για πόλη με τέτοιο όνομα.

Απελπισμένος ο Βύζαντας βγήκε από το καράβι του κι ανέβηκε στην κορυφή ενός θαλασσόβραχου. Η ματιά του πέταξε πάνω από τη στενή θάλασσα της Προποντίδας κι αγνάντεψε την αντικρινή στεριά. Ένας όμορφος τόπος ξανοιγόταν μπροστά του. Επτά λόφοι, ο ένας πλάι στον άλλο, κι ανάμεσά τους ένας κόλπος στενόμακρος σαν απάνεμο λιμάνι.

Γύρισε τη ματιά του στη Χρυσούπολη και μέτρησε τη διαφορά. Τώρα ο χρησμός μιλούσε μέσα του και του έδινε την απάντηση. Τρέχοντας έφτασε στους συντρόφους του:

–Τελείωσαν τα βάσανά μας, τους φώναξε. Αυτή είναι η πόλη των τυφλών, η Χρυσούπολη! Αυτοί που την έχτισαν εδώ δεν είδαν τον παραδεισένιο τόπο που βρίσκεται αντικρύ τους, για να χτίσουν εκεί την πόλη τους. Τον άφησαν για μας!

Οι Μεγαρείς σήκωσαν πανιά, πέρασαν απέναντι και έχτισαν εκεί την αποικία τους, που, από το όνομα του αρχηγού τους, την ονόμασαν Βυζάντιο. Ήταν Άνοιξη του 658 π.Χ.»

Ηροδότου, Ιστορίαι (διασκευή)

8. Ο Χριστιανισμός γίνεται επίσημη θρησκεία

1. Οι ενέργειές του Θεοδόσιου και του Ιουλιανού ήταν σύμφωνες με το πνεύμα του διατάγματος της ανεξιθρησκίας; Δικαιολογήστε την άποψή σας.
2. Οι χριστιανοί ονόμασαν τον Ιουλιανό «Παραβάτη» και τον Θεοδόσιο «Μέγα». Δικαιολογούνται αυτοί οι χαρακτηρισμοί από τις ενέργειές τους;
3. Βάλτε X στην κατάλληλη στήλη. Μετά τη συμπλήρωση του πίνακα, κρίνετε τις ενέργειες καθενός και δικαιολογήστε την άποψή σας.

Ποιος αυτοκράτορας;	Κωνσταντίνος	Θεοδόσιος	Ιουλιανός
• Βαπτίστηκε χριστιανός, λίγο πριν τον θάνατό του.			
• Έκλεισε τους αρχαίους ναούς.			
• Ανέχτηκε την καταστροφή των αρχαίων μνημείων.			
• Στήριξε την αρχαία θρησκεία.			
• Έβαλε μόνο χριστιανούς σε δημόσιες θέσεις.			
• Κατάργησε τους ολυμπιακούς αγώνες.			
• Αποφάσισε την ανεξιθρησκία.			
• Όρισε τον χριστιανισμό επίσημη θρησκεία του κράτους.			
• Ασφάλισε με τείχη τη νεόχτιστη πόλη.			
• Πέθανε πολεμώντας τους Πέρσες.			

4. Διαβάστε την επιστολή-πηγή **4.α.** του φιλόσοφου Λιβάνιου, παρατηρήστε την εικόνα **4** του μαθήματος καθώς και εκείνη των φυλακισμένων χριστιανών του μαθήματος **5** και:
 - Συζητήστε για τις περιπτώσεις θρησκευτικού φανατισμού που υπάρχουν στην εποχή μας και έχετε πληροφορηθεί από τα μέσα ενημέρωσης.
 - Αναζητήστε τις πιθανές αιτίες και εκτιμήστε τις συνέπειες που έχουν για τις χώρες στις οποίες συμβαίνουν.
 - Προτείνετε τρόπο ειρηνικής επίλυσης αυτών των διαφορών, με μια λέξη και δικαιολογήστε την πρότασή σας.

9. Η Αυτοκρατορία χωρίζεται σε Ανατολική και Δυτική

1. Παρατηρήστε τον χάρτη **1** του μαθήματος και περιγράψτε τα όρια του **Ανατολικού** και τα όρια του **Δυτικού** τμήματος της αυτοκρατορίας, όπως διαμορφώθηκαν μετά τον χωρισμό τους. Βρείτε τις περιοχές αυτές στον χάρτη της τάξης σας και δείξτε τες (περίπου) με βάση τα όρια αυτά.
2. Στο κείμενο αναφέρεται ότι ο Αρκάδιος «αντιμετώπισε τους εχθρικούς κινδύνους και με διπλωματικά μέσα». Υπάρχουν και σήμερα κράτη που έχουν διαφορές μεταξύ τους; Με ποιους τρόπους γίνεται η ειρηνική επίλυσή τους; Ποιος διεθνής οργανισμός προσπαθεί να συμβάλλει σ' αυτόν τον σκοπό;
3. Αντιστοιχίστε τα πρόσωπα με την εθνικότητα του καθενός και τις ενέργειές του. Σχολιάστε τα αποτελέσματα καθεμιάς από τις ενέργειες.

ΚΑΤΑΓΩΓΗ	ΠΡΟΣΩΠΟ	ΕΝΕΡΓΕΙΑ
Γότθος •	• Αέτιος •	• Έγινε αυτοκράτορας στην Ανατολή.
Ρωμαίος •	• Αλάριχος •	• Λεηλάτησε τη Ρώμη.
Ρωμαίος •	• Αρκάδιος •	• Νίκησε τους Ούννους.
Ρωμαίος •	• Αττίλας •	• Έγινε αυτοκράτορας στη Δύση.
Ούννος •	• Γελίμερος •	• Ίδρυσε Γοτθικό βασίλειο.
Ούννος •	• Θεουδέριχος •	• Κατέλαβε την Καρχηδόνα.
Βάνδαλος •	• Ονώριος •	• Απειλούσε κι αυτός τη Ρώμη.

4. Διαβάστε στο αρχικό κείμενο, στην πηγή 6 και στη λεζάντα της εικόνας 3 όσα αναφέρονται για τους Ούννους. Παρατηρήστε και την εικόνα **4** και συζητήστε στην τάξη τους λόγους για τους οποίους οι Ρωμαίοι νίκησαν τους «τρομερούς» Ούννους, ενώ υποτάχθηκαν εύκολα, λίγο αργότερα, στους Γότθους.
5. Αν ζούσατε στην Κωνσταντινούπολη και μαθαίνατε εκεί την κατάληψη και τη λεηλασία της Ρώμης από τους Γότθους του Αλάριχου, πώς θα νιώθατε; Συνδυάστε την απάντησή σας με το ερώτημα της **4ης** δραστηριότητας του **6ου** μαθήματος.

10. Το Παλάτι, ο Ιππόδρομος και οι Δήμοι

1. Αντιστοιχίστε τις λέξεις της πρώτης στήλης με την πρόταση της δεύτερης στήλης που ταιριάζει σε καθεμιά.

Κωνσταντινούπολη •	• Εκεί γίνονταν ιπποδρομίες και εκδηλώσεις.
Παλάτι •	• Αυτό ήταν το πρότυπο του ιπποδρόμου.
Βόσπορος •	• Σημαντικός κόλπος για την Πόλη.
Κολοσσαίο •	• Πολλοί πήγαιναν να δουν τη νέα πρωτεύουσα.
Δήμοι •	• Αυτοί οργάνωναν τις ιπποδρομίες.
Προποντίδα •	• Ένα αθλητικό σωματείο ήταν και αυτοί.
Πράσινοι •	• Από εκεί έβλεπαν τις ιπποδρομίες οι θεατές.
Κερκίδες •	• Πήρε το όνομα από τον ιδρυτή της.
Ιππόδρομος •	• Εκεί έμενε ο αυτοκράτορας.
Επισκέπτες •	• Στενό θαλάσσιο πέρασμα, κοντά στην Πόλη.
Κεράτιος •	• Θάλασσα μεταξύ Βοσπόρου και Ελλησπόντου.

2. Στη Ρώμη το **Κολοσσαίο** και στην Κωνσταντινούπολη ο **Ιππόδρομος** ήταν χώροι όπου γίνονταν δημόσιες εκδηλώσεις, παραστάσεις και αγώνες. Υπάρχουν σήμερα στην περιοχή σας αρχαίοι και σύγχρονοι χώροι, όπου γίνονται παρόμοιες εκδηλώσεις; Τι ξέρετε για τη «μικρή τους ιστορία»;
3. Χωριστείτε σε μικρές ομάδες στην τάξη και συζητήστε τις **ομοιότητες** και τις **διαφορές** ανάμεσα στους Δήμους του Βυζαντίου και στα σημερινά αθλητικά σωματεία. Ανακοινώστε τα συμπεράσματά σας στους συμμαθητές σας.
4. **Διαβάστε** το κείμενο 4, **παρατηρήστε** την εικόνα με τα άλογα του Λυσίππου και **συζητήστε** στην τάξη την «οδύσσειά» τους. Αναφέρετε περιπτώσεις και άλλων ελληνικών έργων τέχνης που βρίσκονται σε ξένες χώρες. Πώς νιώθετε γι' αυτό και τι προτείνετε;

11. Η καθημερινή ζωή και οι γιορτές στο Βυζάντιο

1. Ποια είναι τα «είδη πρώτης ανάγκης» στην αγορά μιας πόλης; Δικαιολογείτε την ιδιαίτερη φροντίδα του Επάρχου γι' αυτά τα είδη; Παρατηρήστε την **εικόνα 2** της υπαίθριας αγοράς και συζητήστε αν συμβαίνει κάτι ανάλογο σήμερα στην περιοχή σας.
2. Παρατηρήστε την **παρακάτω εικόνα**, διαβάστε και το κείμενο που τη συνοδεύει και συζητήστε αν και σήμερα το λιμάνι εξακολουθεί να είναι το ίδιο σημαντικό για τη ζωή και την οικονομία μιας παραθαλάσσιας πόλης.

Το Λιμάνι της Κωνσταντινούπολης

Το λιμάνι ήταν σημαντικός χώρος εργασίας των Βυζαντινών, αλλά και πηγή πλούτου για την Πόλη. Σ' αυτό έφταναν καθημερινά, από τον Βόσπορο και τον Ελλήσποντο, δεκάδες πλεούμενα με επιβάτες κι εμπορεύματα και άλλα τόσα αναχωρούσαν για τον Εύξεινο Πόντο και το Αιγαίο. Πολλοί κάτοικοι της Πόλης εργάζονταν εκεί και άλλοι κατέβαιναν για να αγοράσουν ή να πουλήσουν προϊόντα. Οι πιο πολλοί όμως πήγαιναν εκεί για να ταξιδέψουν με τα καράβια.

3. Οι κεντρικές πλατείες της Πόλης έφεραν τα ονόματα των αυτοκρατόρων Κωνσταντίνου, Θεοδοσίου, Αρκαδίου. Συζητήστε ποιο είναι το όνομα της κεντρικής πλατείας ή των πλατειών της δικής σας πόλης (ή του χωριού σας). Ποια είναι «η μικρή τους ιστορία»;
4. Μοιάζουν οι βυζαντινές γιορτές με τις σημερινές; **Ποιες** τοπικές γιορτές γιορτάζονται στην περιοχή σας; **Πότε και πώς;** Συζητήστε στην τάξη και συγκρίνετε τον τρόπο που διασκέδαζαν οι Βυζαντινοί με τον τρόπο που διασκέδαζαν οι παππούδες σας, αλλά και εσείς σήμερα.

12. Η εκπαίδευση στο Βυζάντιο

1. Αντιστοιχίστε το **χθες** και το **σήμερα** της εκπαίδευσης και σχολιάστε όσες από τις μεταβολές που έχουν γίνει θεωρείτε σημαντικές.

ΣΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ	ΣΗΜΕΡΑ
Προαιρετικό σχολείο •	• Τετράδιο
Κοντύλι •	• Παιδική εργασία μετά τα 15
Πλάκα •	• Εκπαίδευση για όλους
Σφουγγάρι •	• Ευρύχωρες αίθουσες
Τιμωρίες •	• Υποχρεωτικό σχολείο
Στενές αίθουσες •	• Γόμα
Σχολείο μόνο για τα αγόρια •	• Διάλογος
Τα παιδιά εργάζονται •	• Μολύβι

2. Δύο στροφές από τα κάλαντα της Πρωτοχρονιάς λένε για τον Άγιο Βασίλη, «που έρχεται από την Καισαρεία»:

1

*«Βαστά εικόνα και χαρτί
ζαχαροκάντιο ζυμωτή,
χαρτί και καλαμάρι,
δες και με, το παλικάρι...»*

2

*Από τη μάνα μου έρχομαι
κι όλους σας καταδέχομαι
και στο σχολειό πηγαίνω
και κει γράμματα μαθαίνω».*

Ποιες λέξεις και φράσεις από τα κάλαντα μιλούν για την εκπαίδευση των Βυζαντινών; Γιατί ο αγαπημένος Άγιος των παιδιών είναι προστάτης των γραμμάτων;

3. Διαβάστε τα κείμενα **5** και **7** και παρατηρήστε την εικόνα **6**, που δείχνει τη μητέρα του μικρού Άη-Νικόλα να συνοδεύει το παιδί της στο σχολείο. Περιγράψτε τα τρία πρόσωπα και προσπαθήστε από τη στάση και την έκφρασή τους να ερμηνεύσετε πώς αισθάνεται το καθένα.

4. Κατασκευάζω μια κέρινη πλάκα, λιώνοντας κερί μέσα σε ένα ξύλινο πλαίσιο. Ύστερα παίρνω ένα μυτερό ξυλάκι (καλαμάκι) και γράφω το όνομά μου και τις λέξεις: *σχολείο, γράμματα, βυζαντινά χρόνια*.

Κέρινη πλάκα

5. Δραστηριότητα για το σπίτι

Ρωτήστε τους παππούδες, τους γονείς σας και άλλα ηλικιωμένα συγγενικά σας πρόσωπα πώς ήταν η εκπαίδευση στην εποχή τους (τα σχολεία, το πρόγραμμα, τα μαθήματα, η συμπεριφορά μαθητών και δασκάλων, κ.ά). Καταγράψτε τις απαντήσεις τους (σε χαρτί ή μαγνητόφωνο) και συζητήστε τις στην τάξη. Ανακοινώστε τα συμπεράσματά σας στην τάξη ή στη σχολική σας εφημερίδα.

13. Ο Ιουστινιανός μεταρρυθμίζει τη διοίκηση και τη νομοθεσία

1. Αντιστοιχίστε τα πρόσωπα με τις ιδιότητές τους:

Ιουστινιανός	•		
Θεοδώρα	•	•	Στρατηγός
Τριβωνιανός	•	•	Αυτοκράτορας
Καππαδόκης	•	•	Αρχιτέκτονας
Ανθέμιος	•	•	Αυτοκράτειρα
Ισίδωρος	•	•	Νομομαθής
Βελισάριος	•	•	Οικονομολόγος
Ναρσής	•		

2. Ο Ιουστινιανός επέβαλε δασμούς στα εισαγόμενα προϊόντα. Γιατί νομίζεις ότι το έκανε; Συμβαίνει κάτι παρόμοιο σήμερα;

3. Διαβάστε το κείμενο του Προκόπιου και προσέξτε τις υπογραμμισμένες λέξεις. Παρατηρήστε και την εικόνα **3** και συζητήστε τους πιθανούς λόγους που επέβαλαν στον αυτοκράτορα να πάρει αυτά τα μέτρα. Βοήθησαν αυτά στην καλύτερη οργάνωση της αυτοκρατορίας;

«ο αυτοκράτορας οργάνωσε τα σύννορα και τους μεγάλους εμπορικούς δρόμους με μια αδιάκοπη σειρά φρουρίων. Τη φύλαξή τους ανέθεσε μόνο σε Βυζαντινούς στρατιώτες».

Προκόπιος, *Υπέρ των πολέμων*

4. Ποιες από τις παρακάτω μεταρρυθμίσεις του Ιουστινιανού είναι **διοικητικές** και ποιες **νομοθετικές**; Βάζω **Δ** ή **Ν** στο αντίστοιχο ορθογώνιο.

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ	ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ
Καταργούνται με νόμο τα προνόμια των Δήμων.		
Κωδικοποιούνται οι νόμοι και ψηφίζονται νέοι.		
Εισπράττονται δασμοί από τα εισαγόμενα προϊόντα.		
Βελτιώνεται το οδικό δίκτυο της αυτοκρατορίας.		
Ο στρατός αναλαμβάνει τη φύλαξη των συνόρων.		
Κόβονται νέα νομίσματα και κυκλοφορούν παντού.		

14. Η Στάση του «νίκα»

1. Πώς επικοινωνούσε ο λαός με τον αυτοκράτορα; Με ποιον τρόπο επικοινωνούν σήμερα οι πολίτες με τους κυβερνήτες τους και πώς ελέγχουν το κράτος; Συζητήστε το θέμα αυτό στην τάξη. Αναζητήστε ομοιότητες και διαφορές.
2. Αντιμέτωπος σωστά ο Ιουστινιανός τους στασιαστές; Πώς αξιολογείτε τις ενέργειες και των δύο πλευρών; Με ποιον τρόπο νομίζετε ότι θα μπορούσαν να ρυθμιστούν οι διαφορετικές απόψεις και να αποτραπούν οι συγκρούσεις;
3. Βάλτε τα παρακάτω γεγονότα σε αριθμητική σειρά (1 έως 10) ανάλογα με τον χρόνο που έγιναν.

	Η φρουρά των αγώνων προσπάθησε να τους διαχωρίσει.
1	Ο Ιουστινιανός ρύθμισε με νόμο τον τρόπο λειτουργίας του ιππόδρομου.
	Στον ιππόδρομο ξέσπασαν ταραχές ανάμεσα στους Πράσινους και Βένετους.
	Η αυτοκρατορική φρουρά έπνιξε τη στάση στο αίμα.
	Οι στασιαστές ξεχύθηκαν στην πόλη, κραυγάζοντας «νίκα-νίκα».
	Ο Ιουστινιανός αποφάσισε να εγκαταλείψει τον θρόνο και να φύγει.
	Η αυτοκράτειρα Θεοδώρα τον έπεισε να αλλάξει την απόφασή του.
	Οι μεταρρυθμίσεις δυσαρέστησαν τους οργανωτές των ιπποδρομιών.
	Ο ιππόδρομος γέμισε νεκρούς και η πόλη ερείπια.
	Οι ιπποδρομίες καταργήθηκαν.

4. Συμπληρώστε την ακροστιχίδα του Ιουστινιανού.

Ι _ _ _ _ _

Από εκεί ξεκίνησε η στάση του «νίκα».

Ο _ _ _ _ _

Οι δήμοι ήταν οι των ιπποδρομιών.

Υ _ _ _ _ _

Αυτόν ανακήρυξαν αυτοκράτορα οι στασιαστές.

Σ _ _ _ _ _

Στη του «νίκα» δε νίκησε κανείς.

Τ _ _ _ _ _

Τόσες χιλιάδες ήταν τα θύματα των ταραχών.

Ι _ _ _ _ _

Ήταν ο Προκόπιος.

Ν _ _ _ _

Αυτό το σύνθημα έλεγαν οι στασιαστές.

Ι _ _ _ _ _

Το μικρό όνομα του Καππαδόκη.

Α _ _ _ _ _

Αυτή η φρουρά μπήκε στον ιππόδρομο.

Ν _ _ _ _ _

Ένας από τους στρατηγούς του Ιουστινιανού.

Ο _ _ _ _ _

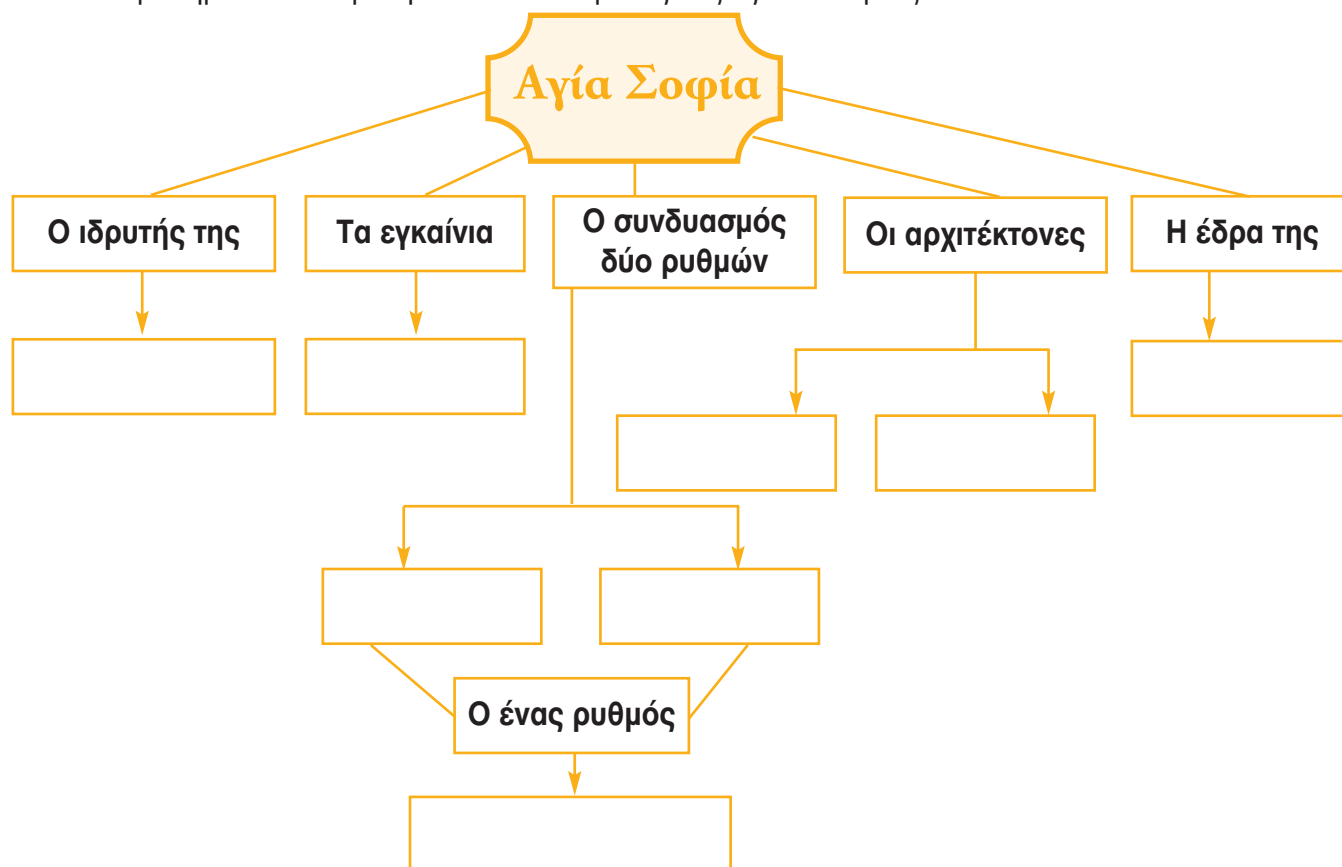
Οι των δήμων δημιούργησαν τις ταραχές.

Σ _ _ _ _ _

Ήταν ο Βελισάριος.

15. Η Αγία Σοφία, ένα αριστούργημα της αρχιτεκτονικής

1. Συμπληρώστε τα ορθογώνια πλαίσια με τις λέξεις που ταιριάζουν.

2. Οργανώστε μια επίσκεψη στον ναό της ενορίας σας ή σε άλλον της περιοχής σας. Ρωτήστε και μάθετε, από τον ιερέα ή άλλους που γνωρίζουν, τη «**μικρή τους ιστορία**». Σημειώστε τις πληροφορίες, φωτογραφίστε τους και συζητήστε γι' αυτούς στην τάξη.

3. Στους **Χριστιανούς της Μεσσηνίας**, ένα χωριό κοντά στα Φιλιππύργια, είναι χτισμένη η όμορφη βυζαντινή εκκλησία της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα. Οι κάτοικοι του χωριού και της περιοχής, μιλώντας γι' αυτή και σήμερα, λένε με περηφάνια:

«Άγια Σωτήρα στο Μοριά κι Άγια Σοφία στην Πόλη».

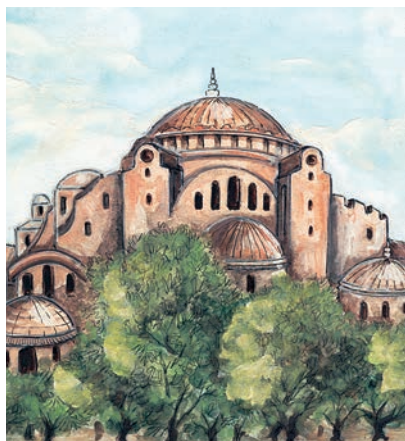
Συζητήστε αυτή την παροιμιακή φράση σύγκρισης των δυο ναών. Αναζητήστε τους λόγους που διατηρήθηκε επί τόσους αιώνες στο στόμα του λαού μας.

4. Ένα νησιώτικο δημοτικό μας τραγούδι, επαινώντας την ομορφιά μιας κόρης λέει:

**«Σαν τα μάρμαρα της Πόλης, που είναι στην Αγια-Σοφιά,
Έτσι τα 'χεις ταιριασμένα μάτια, φρύδια και μαλλιά».**

Σχολιάστε τα λόγια του τραγουδιού. Αναζητήστε στο περιβάλλον σας και άλλα τραγούδια, ποιήματα ή παραδόσεις που μιλούν για την Πόλη και τη Μεγάλη Εκκλησία.

5. Αντιστοιχίστε τις εικόνες με τους αρχαίους και χριστιανικούς ρυθμούς ναών, που εκφράζει καθεμιά από αυτές.

Κορινθιακός

Βασιλική με τρούλο

Περίκεντρος

Βασιλική

Δωρικός

Ιωνικός

16. Το Βυζαντινό κράτος μεγαλώνει και φτάνει στα παλιά σύνορα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας

1. Διαβάστε τις τέσσερις παραγράφους του μαθήματος και βάλτε πλαγιότιτλους:

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ	ΠΛΑΓΙΟΤΙΤΛΟΣ
1η	
2η	
3η	
4η	

2. Βάλτε στα κενά ορθογώνια πλαίσια **Θ** για τα θετικά και **Α** για τα αρνητικά αποτελέσματα των πολέμων του Ιουστινιανού στη Δύση:

	Επανακτήθηκαν τα χαμένα εδάφη της αυτοκρατορίας.
	Διαλύθηκαν τα κράτη των Γότθων και των Βανδάλων.
	Κουράστηκε και αποδυναμώθηκε ο στρατός.
	Αυξήθηκε το γόητρο του Βυζαντίου.
	Οι Πέρσες έγιναν απειλητικοί στην Ανατολή.
	Εξαντλήθηκαν τα οικονομικά του κράτους.
	Κέρδισε δόξα ο αυτοκράτορας.
	Αποδυναμώθηκαν οι φρουρές των συνόρων.
	Έγιναν έργα στις δυτικές επαρχίες.
	Έφτασε η αυτοκρατορία στα παλιά της σύνορα.
	Δυσανεστήθηκαν οι πολίτες από τους συνεχείς πολέμους.
	Άνοιξαν οι δρόμοι του εμπορίου και της ναυτιλίας.

3. Ο Θεοδοσίος Α΄ χώρισε, το 395 μ.Χ., την αυτοκρατορία σε Ανατολική και Δυτική. Ο Ιουστινιανός, εκατόν πενήντα χρόνια αργότερα, την επανένωσε. Συγκρίνετε τις αποφάσεις των δύο αυτοκρατόρων και σχολιάστε τα αποτελέσματα που είχε καθεμιά.

4. Διαβάστε το κείμενο-πηγή 4 και υπογραμμίστε τις φράσεις που μιλούν για τις οικονομικές επιπτώσεις των πολέμων. Συζητήστε τους λόγους που (πιθανόν) ανάγκασαν τον Ιουστινιανό να βάλει αυτό το κείμενο σε νόμο (Νεαρά) του κράτους. Σχολιάστε ιδιαίτερα τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου.

5. Στις παρακάτω ερωτήσεις για τον Ιουστινιανό διαγράψτε ό,τι είναι λανθασμένο σε κάθε πρόταση, για ν' αποδίδεται σωστά η ενέργειά του. Δικαιολογήστε και σχολιάστε την επιλογή σας.

Ο Ιουστινιανός:
• Κατάργησε ή συμπλήρωσε και ανανέωσε την παλιά ρωμαϊκή νομοθεσία;
• Πολέμησε τους Πέρσες στην Ανατολή ή τους Γότθους και τους Βανδάλους στη Δύση;
• Το βυζαντινό νόμισμα περιορίστηκε στο Βυζάντιο ή κυκλοφορούσε παντού;
• Στη «στάση του νίκαια» άκουσε ή αγνόησε τη συμβουλή της Θεοδώρας να μην παρατηθεί;
• Άνοιξε ή έκλεισε τη Φιλοσοφική σχολή της Αθήνας;
• Χώρισε ή επανένωσε το Ανατολικό με το Δυτικό τμήμα της αυτοκρατορίας;
• Φρόντισε ή απαγόρευσε την ανάπτυξη της μεταξουργίας στο Βυζάντιο;
• Πρωτοέχτισε ή ξαναέχτισε τον ναό της Αγίας Σοφίας;